

STOCKHOLMS STAD
Kommunstyrelsen
Registraturet

Ink. 2017-11-13

Dnr: 183-1786/2017

Till: PI

Till kommunfullmäktige
i Stockholms stad

REVISORERNAS BEDÖMNING AV DELÅRS- RAPPORT 2017

Vi, av fullmäktige utsedda revisorer, har uppdraget att bedöma om resultatet i delårsrapport per 31 augusti 2017 är förenligt med de mål fullmäktige beslutat. Bedömningen avser mål och riktlinjer som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning, såväl finansiella som för verksamheten.

Vår bedömning är baserad på en översiktlig granskning av delårsrapporten, inriktad på övergripande analys och inte på detaljer i redovisningen. Granskningen har utförts enligt god revisionssed i kommunal verksamhet och redovisas i bifogad revisionsrapport Granskningen av delårsrapport 2017-08-31.

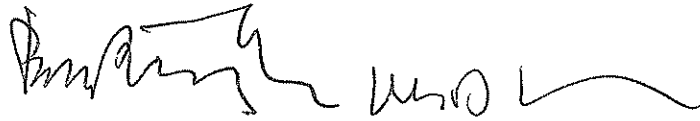
I budgeten för 2017 har kommunfullmäktige fastställt fyra inriktningsmål och 26 verksamhetsmål som konkretiserar inriktningsmålen. För nästan samtliga mål har fullmäktige fastställt indikatorer med årsmål. Vi har noterat att det i delårsrapporten saknas redovisning av resultat för flera av de beslutade indikatorerna eftersom dessa endast mäts på årsbasis. Det medför därmed svårigheter att bedöma måluppfyllelsen för samtliga av kommunfullmäktiges beslutade verksamhetsmål. I den översiktliga granskningen har det dock inte framkommit några omständigheter som ger oss anledning att göra bedömningen att resultatet för verksamhetsmålen inte är förenligt med de mål fullmäktige beslutat, förutom för åtta verksamhetsmål. För fem av verksamhetsmålen bedöms målen uppnås delvis och för tre verksamhetsmål kan en bedömning inte lämnas.

Vad gäller de av fullmäktige fastställda sex finansiella målen 2017 uppfylls fem av dessa helt. Målet om prognossäkerheten är möjligt att mäta först vid årets slut. För helåret 2017 är vår bedömning att förutsättningarna är goda för att de finansiella målen i allt väsentligt kommer att uppfyllas.

Vi bedömer att delårsrapporten i allt väsentligt är upprättad enligt god redovisningssed och enligt kommunal redovisningslag. Det har inte framkommit några omständigheter som tyder på att delårsrapporten inte ger en rättvisande bild. Delårsboksluten för nämnderna bedöms i allt väsentligt ge en rättvisande bild av det ekonomiska resultatet per 2017-08-31. Den sammanställda redovisningen ingår i delårsrapporten för staden och resultatet bedöms i allt väsentligt vara rättvisande.

Stockholm den 13 november 2017

På revisorernas vägnar

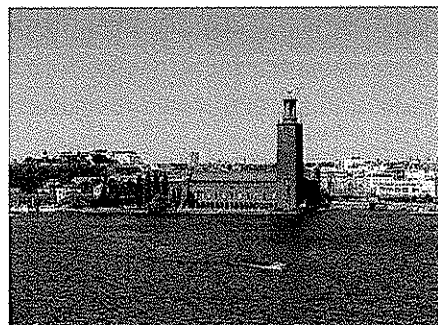
Two handwritten signatures in black ink. The first signature is on the left, and the second is on the right.

Bosse Ringholm
ordförande
revisorsgrupp 1

Ulf Bourker Jacobsson
vice ordförande
revisorsgrupp 1

Bilagor:

Granskningen av delårsrapport 2017-08-31

Granskning av delårsrapport 2017-08-31

Rapport från
Stadsrevisionen

Dnr: 3.1.2-138/2017

Den kommunala revisionen är fullmäktiges kontrollinstrument för att granska den verksamhet som bedrivits i nämnder och bolag. Stadsrevisionen i Stockholm stad granskar nämnders och styrelsers ansvarstagande för att genomföra verksamheten enligt fullmäktiges uppdrag. Stadsrevisionen omfattar både de förtroendevalda revisorerna och revisionskontoret.

I årsrapporter för nämnder och granskningspromemorior för bolagsstyrelser sammanfattar stadsrevisionen det gångna årets granskningar och bedömningar av verksamheten. Granskningar som genomförs under året kan också publiceras som projektrapporter.

Publikationerna finns på stadsrevisionens hemsida, www.stockholm.se/revision. De kan också beställas från revisionskontoret, revision.rvk@stockholm.se.

Kommunstyrelsen

Granskning av delårsrapport 2017-08-31

Revisorsgrupp 1 har den 13 november 2017 behandlat bifogade rapport. Vi hänvisar till rapporten och överlämnar den till kommunstyrelsen för yttrande senast den 16 februari 2018.

På revisorernas vägnar

Bosse Ringholm
Ordförande

Stefan Rydberg
Sekreterare

Innehåll

1.	Sammanfattande bedömning.....	1
2.	God ekonomisk hushållning.....	2
2.1	God ekonomisk hushållning ur ett verksamhetsperspektiv	2
2.2	God ekonomisk hushållning ur ett finansiellt perspektiv	10
3.	Rättvisande bild av resultatet och ställning.....	10
3.1	Delårsrapport 2017-08-31.....	10
3.2	Helårsprognos.....	11
3.3	Investeringar	12
4.	Tidplan	13

1. Sammanfattande bedömning

Av kommunallagen framgår att de förtroendevalda revisorerna ska bedöma om resultatet i delårsrapporten är förenligt med de mål kommunfullmäktige beslutat. Revisorernas skriftliga bedömning ska biläggas delårsrapporten.

Revisionskontoret har, på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna, granskat delårsrapporten per 2017-08-31. I granskningen har ingått att bedöma måluppfyllelsen för såväl verksamhetsmål som finansiella mål. I granskningen har också ingått att bedöma om delårsrapporten ger en rättvisande bild av stadens ekonomiska utfall.

Bedömningen är baserad på en översiktlig granskning av delårsrapporten. Det innebär att granskningen har varit begränsad i omfattning, inriktad på övergripande analys och inte på detaljer i redovisningen av verksamhet och ekonomi.

Delårsrapporten är i allt väsentligt upprättad enligt god redovisningssed och enligt kommunal redovisningslag. Det har inte framkommit några omständigheter som tyder på att delårsrapporten inte ger en rättvisande bild. Den sammanställda redovisningen ingår i delårsrapporten för staden och resultatet bedöms i allt väsentligt vara rättvisande.

I budgeten för 2017 har kommunfullmäktige fastställt fyra inriktningsmål och 26 verksamhetsmål som konkretiserar inriktningsmålen. Kommunstyrelsen bedömer att inriktningsmålen kommer att uppnås under 2017 och att 21 av verksamhetsmålen kommer att uppnås helt och 5 verksamhetsmål att uppnås delvis.

I delårsrapporten saknas redovisning av resultatvärden för övervägande delen av kommunfullmäktiges beslutade indikatorer. Det medför därmed svårigheter att bedöma måluppfyllelsen för samtliga verksamhetsmål. I den översiktliga granskningen har det dock inte framkommit några omständigheter som ger revisionskontoret anledning att göra bedömningen att resultatet för verksamhetsmålen inte är förenligt med de mål fullmäktige beslutat, förutom för åtta verksamhetsmål. För fem av verksamhetsmålen bedöms målen uppnås delvis och för tre verksamhetsmål avstår revisionskontoret från att lämna en bedömning av måluppfyllelsen.

I bilaga till delårsrapporten redovisas en sammanställning över förändrade indikatorer och årsmål för dessa indikatorer samt årsmål som ändrats under året. Enligt stadens ledningssystem är det kommunfullmäktige som ska besluta om förändringar. Hur förändringar av indikatorer och årsmål ska hanteras under året, så att det överensstämmer med kommunfullmäktiges beslut om ledning och styrning, behöver klargöras.

De finansiella målen bedöms i allt väsentligt uppnås under verksamhetsåret 2017. Målet om prognossäkerheten går ännu inte att bedöma.

2. God ekonomisk hushållning

Kommunallagen ställer krav på att budgeten ska innehålla finansiella mål samt mål och riktlinjer för verksamheten. Målen ska vara av betydelse för god ekonomisk hushållning. En utvärdering av om målen har följts och kommer uppnås ska lämnas i delårsrapportens förvaltningsberättelse, i enlighet med lag (1997:614) om kommunal redovisning.

2.1 God ekonomisk hushållning ur ett verksamhetsperspektiv

I budgeten för 2017 har kommunfullmäktige fastställt fyra inriktningsmål. Inriktningsmålen är verksamhetsövergripande och gäller samtliga nämnder och bolag samt avser hela mandatperioden. De beslutade inriktningsmålen är:

- Ett Stockholm som håller samman.
- Ett klimatsmart Stockholm
- Ett ekonomiskt hållbart Stockholm
- Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Utifrån fastställda inriktningsmål har kommunfullmäktige beslutat om 26 verksamhetsmål som konkretiserar de övergripande målen för 2017. Kommunfullmäktige har för övervägande delen av verksamhetsmålen fastställt ett antal indikatorer med årsmål. Indikatorerna används för att mäta och bedöma måluppfyllelsen. För respektive indikator ska nämnderna besluta om egna årsmål.

Enligt kommunstyrelsens bedömning kommer samtliga inriktningsmål uppnås under 2017. Enligt kommunstyrelsens kommer 21 av verksamhetsmålen att uppnås helt och 5 att uppnås delvis. För bolagskoncernen Stockholm Stadshus AB görs bedömningen att

kommunfullmäktiges inriktningsmål i huvudsak kommer att uppnås.

Nedan redovisas översiktlig kommunstyrelsens bedömning av måluppfyllelsen för inriktningsmålen och vissa av verksamhetsmålen samt revisionskontorets bedömning av måluppfyllelsen och vad som hittills noterats i 2017 års granskning.

Ett Stockholm som håller samman

Kommunstyrelsen bedömer att inriktningsmålet kommer att uppnås under 2017. För inriktningsmålet har kommunfullmäktige fastställt sju verksamhetsmål. Kommunstyrelsen prognostiserar att fem av verksamhetsmålen kommer att uppnås och två mål uppnås delvis under året.

Enligt budget 2017 ska stadens verksamheter bidra till att skapa uppväxtvillkor som ger alla barn samma chans och därigenom värnar barns rättigheter. Satsningar på att höja kvaliteten i skola och förskola är grundläggande. Verksamhetsmålet *Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor* bedöms av kommunstyrelsen att uppnås delvis under 2017. Kommunfullmäktige har fastställt 18 indikatorer för att mäta måluppfyllelsen, varav utfallet för 8 indikatorer redovisas i delårsrapporten. Av dessa prognostiserar att målvärdena för två indikatorer kommer att uppnås helt och målvärdena för övriga sex indikatorer att uppnås delvis. De indikatorer som inte bedöms uppnås är bland annat *Andel elever i årskurs 6 och årskurs 9 som uppnått målen i alla ämnen* samt *Andel elever i årskurs 8 och gymnasiet som känner sig trygga i skolan*. Indikatorn *Andelen elever i årskurs 9 som uppnått målen i alla ämnen* har ökat till 78,3 procent, vilket är det högsta resultatet sedan 2007. Årsmålet för indikatorn nås dock inte. Revisionskontoret delar kommunstyrelsens bedömning att verksamhetsmålet kommer att uppnås delvis.

Kommunstyrelsen bedömer att verksamhetsmålet *Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser* kommer att uppnås helt. Kommunfullmäktige har fastställt sju indikatorer varav utfallet för två indikatorer redovisas. Indikatorn *Andels barn och ungdomar som varit aktuella för insatser inom individ- och familjeomsorg och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats* bedöms minska jämfört med föregående år, men målvärdet för 2017 uppnås delvis. Däremot uppfylls målvärdet för indikatorn *Andel insats/insatser avslutade enligt plan inom vuxna missbruk*.

Stadsrevisionen har granskat om förhandsbedömningar och utredningar avseende barn och unga¹. Granskningen visar att stadsdelsnämnderna behöver utveckla sin styrning och uppföljning av handläggningsprocessen för att säkerställa att förhandsbedömningar och utredningar avseende barn och unga genomförs inom lagstadgad tid. Tidsgränserna har överskridits under flera år utan att några åtgärder har vidtagits från stadsdelsnämnderna sida för att förbygga långa handläggningstider. För staden som helhet har andelen utredningar som pågått längre än de lagstadgade fyra månaderna i genomsnitt legat på 43,1 procent sedan mätningarnas start 2011. Revisionskontoret avstår därmed från att lämna en bedömning av måluppfyllelsen för verksamhetsmålet.

Kommunstyrelsen bedömer att verksamhetsmålet *Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar* uppnås delvis. Bedömningen grundar sig framför allt på stadens nyligen genomförda trygghetsmätning². Kommunfullmäktige har fastställt sex indikatorer, varav utfallet för en indikator redovisas. Indikatorn *Andel genomförda åtgärder inom ramen för risk- och sårbarhetsanalys* kommer att uppnås delvis.

Stadsrevisionen har genomfört en granskning³ för att bedöma om stadens trygghetsarbete. Granskningen visar att det genomförs aktiviteter för trygghetsskapande åtgärder i närmiljö. Trots de insatser som genomförs visar stadens trygghetsmätning att andelen stockholmare som upplever otrygghet i bostadsområdet har ökat de senaste åren. Det är därför angeläget att arbeta strategiskt och samlat kring trygghetsfrågorna. Revisionskontoret delar kommunstyrelsens bedömning att verksamhetsmålet kommer att uppnås delvis.

Enligt budget 2017 ska takten i bostadsbyggandet öka med fokus på klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror. Verksamhetsmålet *Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande* bedöms av kommunstyrelsen uppnås 2017. Kommunfullmäktige har beslutat om nio indikatorer, varav utfallet redovisas för flertalet av indikatorerna men inte alltid med en tydlig koppling till beslutade årsmål.

För att uppnå verksamhetsmålet, enligt revisionskontorets bedömning, förutsätter det att utfallet för flera indikatorer behöver förbättras under resterande delen av året. Utfallet för *Antalet markanvisade bostäder* uppgår till 27 procent och *Antal markanvisade hyresrätter*

¹ Utredningstider inom individ- och familjeomsorg (rapport nr 7; 2017)

² Trygghet i Stockholm 2017 – Resultatet från Stockholms stads trygghetsmätning

³ Trygghet och delaktighet (rapport nr 6, 2017)

uppgår till 31 procent av beslutade målvärden. Revisionskontoret har noterat att en stor del av antalet detaljplaner förväntas godkännas i slutet av året. Årsmålet för indikatorerna *Antal påbörjade hyresrätter* uppnås delvis och årsmålet för *Antal färdigställda studentbostäder* prognostiseras inte uppnås. Revisionskontoret avstår därmed från att lämna en bedömning av måluppfyllelsen för verksamhetsmålet.

Ett klimatsmart Stockholm

Kommunstyrelsen bedömer att inriktningsmålet kommer att uppnås under 2017. För inriktningsmålet har kommunfullmäktige fastställt sex verksamhetsmål. Kommunstyrelsen prognostiserar att fyra verksamhetsmål uppfylls helt och två mål uppfylls delvis under året.

Enligt budget 2017 är klimatfrågan en av vår tids stora utmaningar. En hållbar energianvändning syftar till att minska klimatpåverkan, effektivisera användningen och att ställa om till mer förnybar energi. Verksamhetsmålet *Energianvändningen är hållbar* bedöms av kommunstyrelsen att uppnås delvis under året. För målet har fem indikatorer med årsmål fastställts. För två av indikatorerna bedöms målvärdena uppnås helt, målvärdet för en indikator bedöms uppnås delvis och för två indikatorer bedöms målvärdena inte uppnås. De indikatorer som inte bedöms nå beslutade målvärdena är *Köpt energi* och *Årlig produktion baserat på solenergi*. Enligt kommunstyrelsen är bolagen viktiga för att nå måluppfyllelsen och behöver intensifiera arbetet för att det övergripande målet ska nås. Revisionskontoret delar kommunstyrelsen bedömning att verksamhetsmålet kommer att uppnås delvis.

Enligt budget 2017 ska hushållningen med material öka för att förhindra uppkomsten av avfall. Verksamhetsmålet *Stockholms kretslopp är resurseffektiva* bedöms av kommunstyrelsen uppnås delvis under 2017. Bedömningen grundar sig huvudsakligen på att målvärdet för indikatorn *Andel matavfall till biologisk behandling av förväntad uppkommen mängd* inte uppnås. Av delårsrapporten framgår att avfallskonflikten har påverkat arbetet med att öka kunder och därmed insamlingsmängderna. Revisionskontoret delar kommunstyrelsens bedömning att verksamhetsmålet kommer att uppnås delvis 2017.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Kommunstyrelsen anger att inriktningsmålet *Ett ekonomiskt hållbart Stockholm* kommer att uppnås. För inriktningsmålet har kommunfullmäktige fastställt fem verksamhetsmål som bedöms uppnås under året.

I budgeten 2017 anges att Stockholm ska vara en attraktiv stad för småföretagare och det lokala näringslivet ska stärkas genom utvecklad företagservice och rådgivning. Kommunstyrelsen bedömer att verksamhetsmålet *Stockholm är en företagsvänlig stad* kommer att uppnås. Kommunfullmäktige har beslutat om tre indikatorer, varav två indikatorer bygger på Svenskt Näringslivs undersökning⁴.

Kommunstyrelsen bedömer att målvärdet för en indikator kommer att uppnås och målvärdena för två indikatorer kommer att uppnås delvis. För dessa indikatorer *Företagens nöjdhet med bemötande* och *Näringslivets kontakter med staden som myndighet* redovisas ett högre utfall jämfört med 2016, men fullmäktiges årsmål nås inte. Revisionskontoret bedömer utifrån utfallet för redovisade utfall för indikatorerna att verksamhetsmålet kommer att uppnås delvis.

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Kommunstyrelsen redovisar att inriktningsmålet *Ett demokratiskt hållbart Stockholm* kommer att uppnås under 2017. För inriktningsmålet har kommunfullmäktige fastställt åtta verksamhetsmål.

Kommunstyrelsen bedömer att sju av verksamhetsmålen kommer att uppnås helt och ett verksamhetsmål kommer att uppnås delvis under året.

Verksamhetsmålet *Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor* bedöms av kommunstyrelsen uppnås delvis. Fullmäktige har beslutat om tre indikatorer och utfallet för dessa redovisas i delårsrapporten. Utfallet bygger på stadens medarbetarenkät⁵ som redovisades i början av 2017. Kommunstyrelsen bedömer att indikatorerna *Aktivt Medskaparindex*, *Index Bra arbetsgivare* och *Index Psykosocial arbetsmiljö* kommer att uppnås delvis. Revisionskontoret gör en annan bedömning och anser att verksamhetsmålet kommer att uppnås. Utfallet för två av indikatorerna överensstämmer med förslag till målvärden för 2017.

⁴ Svenskt Näringslivs ranking av företagsklimatet i Sveriges 290 kommuner år 2017

⁵ Medarbetarenkäten 2017 Totalrapport April 2017

Resultatet för den obligatoriska nämndindikatorn *Sjukfrånvaron* visar att sjukfrånvaron för perioden januari - augusti i år var ca 6,5 procent att jämföra med 7,1 procent motsvarande period föregående år. Sjukfrånvaron för hela 2016 uppgick till 6,7 procent, vilket var i stort på samma nivå som 2015.

Enligt budget 2017 ska barns rättigheter vara centrala för alla politikråden. Stadens verksamheter ska lyssna till barns erfarenheter och använda dessa när verksamheterna utvecklas. Kommunstyrelsen bedömer att verksamhetsmålet *Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnens rättigheter i enlighet med FN:S barnkonvention* kommer att uppnås under året. För målet har kommunfullmäktige beslutat om sex indikatorer, målvärdena för tre indikatorer bedöms uppnås helt och målvärdena för tre indikatorer bedöms uppnås delvis. Utfallet för indikatorerna avseende *Andel elever i årskurs 2 och 5 som inte har utsatts för kränkande behandling eller trakasserier* har minskat något jämfört med 2016.

Barnombudsmannen lyfter i sin rapport⁶ att de flesta barnen i Stockholm har det bra men att det även finns barn som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda. Barn med funktionsnedsättning, barn som lever i osäkra boendeförhållanden, barn som är eller har varit flyktingar och barn som upplever våld och övergrepp är några som lyfts. Barnombudsmannens redogörelse visar att Stockholm har kommit en bit på vägen med barnrättsarbetet men att det finns utvecklingsområden.

Stadsrevisionens granskning av handläggningstider⁷ visar att stadsdelsnämnderna har svårt att klara de lagstadgade tidskraven avseende förhandsbedömning och utredning. Det finns vissa brister vad gäller dokumentationen om beaktandet av barnets bästa. Vidare är det i vissa fall inte tydligt hur målen med föreslagna insatser varit kopplade till barnets bästa. Revisionskontoret bedömer att verksamhetsmålet kommer att uppnås under 2017, även om det finns utvecklingsområden.

Enligt budget 2017 är ett liv med frihet från våld en grundläggande mänsklig rättighet. Kommunfullmäktige har för verksamhetsmålet *Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld* inte beslutat om indikatorer, förutom tre nämndindikatorer. Kommunstyrelsen bedömer att verksamhetsmålet kommer att uppnås under 2017.

⁶ Rapport 2017 – Stockholms stads barnombudsman (Dnr 150-794/2017), kommunfullmäktige 2017-09-04

⁷ Utredningstider inom individ- och familjeomsorg (rapport nr 7; 2017)

Stadens trygghetsmätning för 2017 visar bland annat att andelen stockholmare som upplever otrygghet i bostadsområdet har ökat de senaste åren. Vidare att sexuella trakasserier ökat till 5 procent jämfört med 2 procent 2014. Revisionskontoret avstår därmed från att lämna en bedömning av måluppfyllelsen för verksamhetsmålet.

Revisionskontorets bedömning

De förtroendevalda revisorerna ska bedöma om resultatet i delårsrapporten är förenligt med de mål fullmäktige beslutat. Underlag för bedömningen är revisionskontorets granskning av delårsrapporten per 2017-08-31. Nedan följer en sammanställning av revisionskontorets sammanfattande synpunkter.

Kommunfullmäktige har beslutat om indikatorer med målvärden för att bedöma måluppfyllelsen för verksamhetsmålen. För övervägande delen av indikatorerna redovisas inte något utfall eller prognostiserat utfallsvärde som styrker att måluppfyllelsen uppnåtts. Däremot anges i delårsrapporten att kommunstyrelsen prognostiserar att målvärdena för flertalet indikatorer kommer att uppnås. Redovisning av utfallsvärdena för samtliga indikatorerna kommer att göras i årsredovisningen för 2017. Det gäller bland annat *Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande, Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla, Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet* och *Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning*. För verksamhetsmålet *Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande* har inte fastställts målvärden för indikatorerna.

Avsaknaden av utfallsvärden gör det svårt att bedöma måluppfyllelsen för samtliga verksamhetsmål. I delårsrapporten redovisas ett antal aktiviteter som genomförts eller planeras genomföras, dock utan analys av hur dessa aktiviteter bidrar till måluppfyllelsen. I den översiktliga granskningen har det inte framkommit några omständigheter som ger revisionskontoret anledning att göra bedömningen att resultatet för verksamhetsmålen inte är förenligt med de mål fullmäktige beslutat, förutom för åtta verksamhetsmål. För fem av dessa verksamhetsmål bedöms målet uppnås delvis och för tre verksamhetsmål avstår revisionskontoret att lämna en bedömning.

Enligt budget 2017 bilaga 9⁸ beslutar kommunfullmäktige om indikatorer men att det kan förekomma förändringar av definitioner och årsmål till följd av nya beslut i kommunfullmäktige. Under året har

⁸ Stadens ledning och styrning

det skett förändringar vad gäller indikatorer och årsmål som beslutats av kommunstyrelsen i februari⁹ respektive juni¹⁰. I bilaga till delårsrapporten¹¹ redovisas en sammanställning över förändrade indikatorer och årsmål för dessa indikatorer samt förändrade årsmål. Dessa har dock inte lyfts till kommunfullmäktige för beslut förrän i samband med delårsrapporten i november. Det blir en otydlighet i styrningen av stadens verksamheter om fullmäktige först i efterhand godkänner förändringar av indikatorer, årsmål m.m. Dessutom är det inte i överensstämmelse med vad fullmäktige beslutat avseende stadens ledning och styrning i budget 2017. Hur förändringar av indikatorer och årsmål ska hanteras under året, så att det överensstämmer med kommunfullmäktiges beslut om ledning och styrning, behöver klargöras.

Enligt budget 2017 ska staden under 2017 vidareutveckla analyser av verksamheternas resultat och måluppfyllelse. Delårsrapporten för 2017 har till vissa delar utvecklats bland annat med vissa jämförelser med föregående år men kan utvecklas ytterligare vad gäller uppföljningar, utvärderingar och analyser. Detta för att ge fullmäktige ett ändamålsenligt beslutsunderlag för att bedöma hur stadens verksamheter arbetar för att nå beslutade verksamhetsmål. Under året tas rapporter fram som belyser viktiga verksamhetsområden men som även kan kopplas till kommunfullmäktige beslutade verksamhetsmål. Det gäller t.ex. barnombudsmannens rapport för 2017¹² och uppföljningen av miljöprogrammet¹³. I den översiktliga granskningen är det svårt att se att dessa rapporter har använts för att mer fördjupat belysa måluppfyllelsen. Fokus i delårsrapporten ligger mer på att beskriva genomförda och planerade aktiviteter än uppföljning och analys.

Rekommendation:

- Tydliggör hur förändringar av indikatorer och årsmål ska hanteras under året, så att det överensstämmer med kommunfullmäktiges principer för styrning och ledning.

⁹ Avstämning av mål och budget för 2017 (Dnr 180-1918/2016), kommunstyrelsen 2017-02-15

¹⁰ Uppföljning av budget 2017 – Tertialrapport 1 per den 30 april med helårsprognos (Dnr 181-832/2017), kommunstyrelsen 2017-06-21

¹¹ Uppföljning av budget 2017 – Tertialrapport 2 med delårsbokslut per den 31 augusti 2017

¹² Barnombudsmannens rapport 2017, kommunfullmäktige (Dnr 150-794/2017)

¹³ Uppföljning av Stockholms stads miljöprogram 2016 tagen i TI-ärendet 2017

2.2 God ekonomisk hushållning ur ett finansiellt perspektiv

Kommunfullmäktige har fastställt sex finansiella mål i budget 2017. Nedan redovisas måluppfyllelsegrad enligt redovisat resultat i stadens delårsrapport.

Mål	Uppnått i delårsrapport
Stadens ekonomiska resultat enligt balanskravet för år 2017 ska uppgå till 0,1 mnkr	Ja
Nettokostnaderna i förhållande till skatteintäkterna ska inte överstiga 100 %	Ja (96 %)
Soliditeten för staden och kommunkoncernen ska inte understiga 34 % inkl. pensionsåtaganden	Ja (37 % respektive 53 %)
Kapitalkostnadernas andel av stadens nettodriftkostnader ska inte överstiga 7,0 %	Ja (6 %)
Budgetföljsamheten ska vara 100 %	Ja (99 %)
Prognossäkerheten i tertialrapport 2, jämfört med utfallet, ska vara högst +/- 1 %	Mäts vid årets slut

Revisionskontorets bedömning

I delårsrapporten redovisas på ett tydligt sätt kommunstyrelsens bedömning av måluppfyllelsen för de finansiella målen per 2017-08-31.

Revisionskontoret bedömer att förutsättningarna är goda för att de finansiella målen i allt väsentligt kommer att uppnås under verksamhetsåret 2017. Målet om prognossäkerheten går ännu inte att bedöma.

3. Rättvisande bild av resultatet och ställning

3.1 Delårsrapport 2017-08-31

Revisionskontorets bedömning är att delårsrapporten i allt väsentligt är upprättad enligt god redovisningssed och i enlighet med den kommunala redovisningslagen.

Revisionskontoret bedömer att resultat- och balansräkning i allt väsentligt visar en rättvisande bild av resultat och ställning.

Delårsboksluten för nämnderna bedöms i allt väsentligt ge en rättvisande bild av det ekonomiska resultatet per 2017-08-31. Vissa brister i underlag avseende redovisning av statsbidragsfordringar har noterats för några nämnder. Vidare har några felperiodiseringar noterats hos nämnderna. Felen är dock inte av den omfattningen att de har påverkat bedömningen av stadens bokslut.

Den sammanställda redovisningen bedöms i allt väsentligt vara rättvisande.

3.2 Helårsprognos

I årsprognosen för staden förväntas ett positivt resultat om 3 102 mnkr jämfört med budget. Den största orsaken till det positiva resultatet är bokförda realisationsvinster om 2 973 mnkr som ej var budgeterade. Till prognosen tillkommer dock kostnaden för avsättning för att täcka stadens åtagande om medfinansiering enligt Sverigeförhandlingarna med 2 979 mnkr, vilket innebär att prognosen totalt uppgår till 123 mnkr. Detta är viktig information och borde ha redovisats på ett tydligt sätt i delårsrapporten.

När det gäller utdelning från Stockholm Stadshus AB är denna budgeterad till 1 200 mnkr men enligt förslag till beslut avseende delårsrapporten kommer utdelningen att uppgå till 800 mnkr.

För stadens nämnder prognostiseras en positiv avvikelse på 258 mnkr jämfört med budget efter korrigeringar och budgetjusteringar. Efter överföring av resultatenheterens resultat prognostiseras ett överskott på 377 mnkr jämfört med budget.

I stadens delårsrapport redovisas överskridande av budgeten för följande nämnder; fastighetsnämnden (-7 mnkr), överförmyndarnämnden (-6,7 mnkr) och Norrmalms stadsdelsnämnd (-3 mnkr).

När det gäller fastighetsnämnden beror den negativa prognosen på att nämnden genomfört försäljningar av två vinstgivande fastigheter. Nämnden har begärt att avkastningskravet justeras med anledning av detta med 7 mnkr. För överförmyndarnämnden beror överskridandet främst på ökade arvodeskostnader med anledning av ett stort antal ensamkommande barn och unga. Nämnden har begärt budgetjustering med 21,7 mnkr varav kommunstyrelsen föreslår en justering om 15 mnkr.

Revisionskontoret har noterat att enligt stadsledningskontorets anvisningar ska nämnderna i sina T2-ärenden redovisa prognostiserat

ekonomiskt resultat inklusive begärda budgetjusteringar. I stadens samlade delårsrapport redovisas nämndernas prognoser inklusive de budgetjusteringar som kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige ska bevilja. Detta innebär t.ex. för överförmyndarnämnden att nämnden i sitt T2-ärende redovisar en prognos med budget i balans. I stadens delårsrapport anges däremot att den ekonomiska prognosen för överförmyndarnämnden uppgår till -6,7 mnkr eftersom nämnden begäran om budgetjustering inte föreslås tillstyrkas fullt ut. Detta skapar, enligt revisionskontoret, en otydlighet om vilken prognos som gäller, vilket kan ge nämnden felaktiga signaler.

3.3 Investeringar

Prognosen för nämndernas nettoinvesteringar uppgår till 6 969 mnkr, vilket är 567 mnkr lägre än budget. Avvikelsen beror på tidsförskjutningar i ett antal projekt. Den största avvikelsen redovisar fastighetsnämnden med en prognos som är 344 mnkr lägre än budget, vilket beror på tidsförskjutningar i projekt som t.ex. Östermalmshallen och Stockholms livsmedelscentrum. Vidare redovisar trafiknämnden en prognos som är 184 mnkr lägre jämfört med budget. Detta beror bl.a. på senareläggning av delar av projekt Tåtskikt Sergels Torg.

I delårsrapporten redovisas även det ekonomiska utfallet jämfört med budget för åtta av de större projekten med genomförandebeslut som pågått under året. Det gäller bland annat projekten Slussen och Hagastaden. Dock redovisas inte någon prognos för dessa redovisade projekt. Enligt revisionskontorets mening kan stadens redovisning till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige utvecklas när det gäller uppföljning av investeringar. I stadsrevisionens granskning av styrningen av Slussen-projektet¹⁴ anges att nuvarande rapportering framför allt kännetecknas av historisk uppföljning att projektet hållit sig inom beslutade ramar. Vidare att redovisningen för stora eller komplexa projekt bör rapporteringen utvecklas och för att skapa ett mer framåtblickande fokus.

När det gäller bolagen beräknas investeringarna uppgå till närmare 11,6 mdkr, vilket är ca 1,1 mdkr lägre än budget. Under 2017 drivs 60 projekt på över 300 mnkr. Bolag som visar störst avvikelse mot budget är AB Familjebostäder (663 mnkr), Stockholm Vatten och Avfall AB (344 mnkr) och SISAB (340 mnkr).

¹⁴ Styrningen av projektet Nya Slussen (rapport nr 5; 2016)

När det gäller den finansiella verksamheten framgår bl.a. att den externa skuldportföljen ökat med 1,8 mdkr under året till 38,1 mdkr per 2017-08-31 främst beroende på den fortsatt höga investeringsvolymen. Motsvarande belopp för den externa låneskulden 2016-08-31 var 35,8 mdkr och ökningen under årets åtta första månader uppgick till 2,4 mdkr.

4. Tidplan

Ett av syftena med delårsrapporter är att utgöra ett budgetuppföljningsdokument. Rapporten ska ge kommunstyrelsen information om avvikelser samt möjlighet att begära förslag till åtgärder under innevarande år eller att beakta problemen i beredningen av kommande års budget. Kommunstyrelsen hanterar delårsrapporten 2017-08-31 den 8 november och kommunfullmäktige den 27 november. Den sena hanteringen påverkar förutsättningarna att vid behov kunna besluta om åtgärder som får effekt under innevarande år. Kommunstyrelsen bör därför tidigarelägga hanteringen av kommande års delårsrapporter. Kommunfullmäktiges beslut om åtgärder utifrån delårsrapporten torde komma så sent att de knappast får någon betydande effekt för innevarande år.